

MALETA DEL DOL

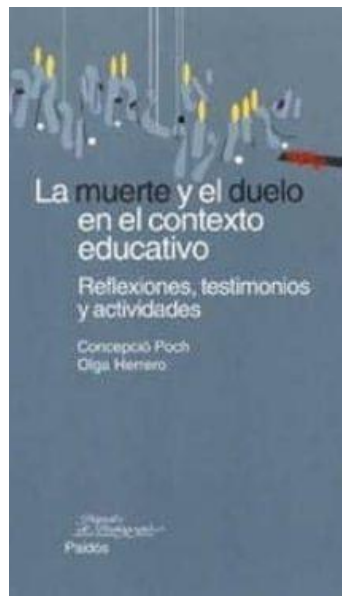

GUIES I LLIBRES DIDÀCTICS

La muerte y el duelo en el contexto Educativo

Reflexiones, testimonios y actividades

Concepció Poch i Olga Herrero

En educació no sempre atenem el sofriment i a l'impacte d'una mort en les persones. Cada vegada més, educadors, pedagogs, psicòlegs i pares tenen consciència de la necessitat de tractar, en els diferents contextos educatius, el tema de la mort i el duel. Aquest llibre proposa un recorregut de reflexió i de possibles respostes a diversos interrogants.

El Centre Educatiu De Dol

Guia per afrontar la mort, el dol i les pèrdues a centres educatius.

Àngels Miret Rial

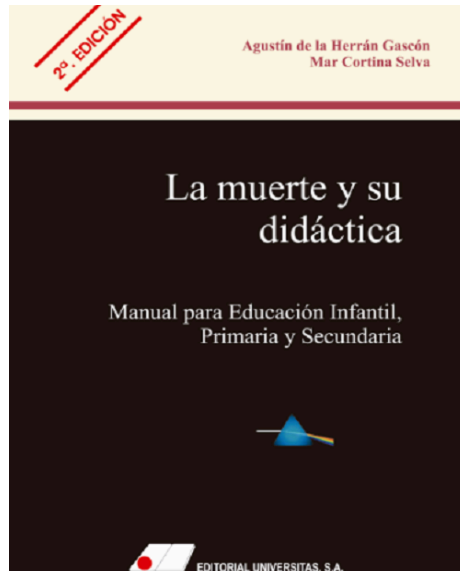

Afrontar col·lectivament la pèrdua, el sofriment i el dolor permet donar resposta a moltes preguntes, a moltes inquietuds. Una formació integral no pot deixar de banda aquests aspectes. Com "viure" la mort quan toca a les portes d'un centre educatiu? "EL CENTRE EDUCATIU DE DOL" és una guia per al professorat i equips directius. Hi trobareu orientacions sobre com afrontar la mort i altres pèrdues significatives amb el vostre alumnat i també un recull d'experiències viscudes que il·lustren la importància d'afrontar la mort i el dol a les aules i donar així l'oportunitat al nostre alumnat i també al professorat i les famílies, d'abordar aquest tema obertament, sense por, sense neguits...

La muerte y su didáctica

Manual para la Educación Infantil, Primaria y Secundaria

Agustín de la Herrán Gascón y Mar Cortina Selva

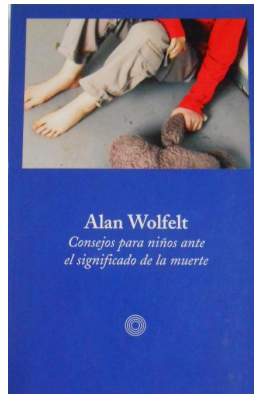

Si la mort és un àmbit tan relacionat amb la formació humana, com pot continuar tan lluny de l'Educació? La mort (i no diguem la seva didàctica) és un àmbit desatès, relegat o tapat per la societat, escola inclosa. Excepte excepcions, l'escola no sap bé si hagués de fer alguna cosa en relació amb la mort. I, en cas afirmatiu, què fer i com procedir.

Aquest treball ofereix multitud de recursos metodològics vàlids per a la pràctica de l'Educació per a la Mort en les etapes infantil, primària i secundària. És una proposta educativa innovadora d'orientació laica, complexa i evolucionista, detallada, consistent i portada a la pràctica, que culmina quinze anys de recerca.

Consejos para niños ante el significado de la muerte

Alan Wolfelt

Si algú a qui vols ha mort, probablement et sents trist i travessis una època difícil. Els pensaments i sentiments que portes dins són dolorosos i, per tant, necessites exterioritzar-los. Aquest llibre t'ajudarà a aconseguir-lo, t'aconsella sobre com has de canalitzar la teva vida de nou i com a poc a poc has d'eliminar aquesta tristesa i aquesta melancolia que t'impedeixen seguir endavant.

Guia per a familiars en Dol

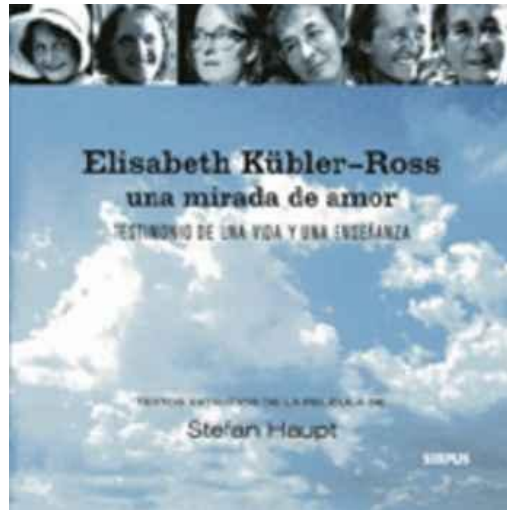

Guia elaborada per la *Sociedad Española de Cuidados Paliativos (SECPAL)*.

Una mirada de amor

Testimonio de una vida y una enseñanza

Elisabeth Kübler-Ross

Personalitat reconeguda a tot el món com una de les més influents en el segle XX, la doctora Elisabeth Kübler-Ross, psiquiatra, professora de medicina de la conducta, doctora honoris causa, no deixa indiferent a cap dels quals l'han llegit, escoltat o conegut. Autora de *Sobre la mort i els moribunds* i d'altres nombroses obres traduïdes a unes trenta llengües, és la figura de la tanatologia moderna gràcies al seu accés privilegiat al món mental dels malalts terminals.

Aprender a morir - Aprender a vivir

Preguntas y respuestas

Elisabeth Kübler-Ross

Aquest llibre dóna respostes importants a preguntes com: Què haig de considerar quan em trobo amb persones que aviat moriran? Quina és la millor manera d'ajudar als familiars d'un moribund o d'algú que acaba de morir? Com aconseguixo jo mateix assumir la situació quan perdo a un ser estimat?

De la vida i de la mort

Recursos per a la família i l'escola

Concepció Poch i Avellan

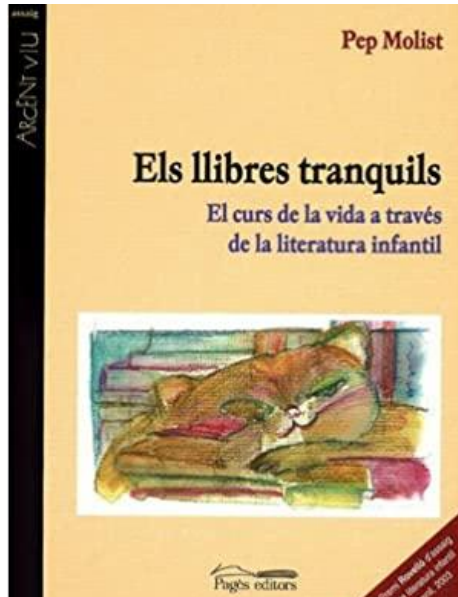
Vida i mort, mort i vida, dues cares d'una mateixa moneda. Ara bé, mentre en la nostra societat la Vida, en majúscules, es mostra de totes les maneres possibles, la mort, en minúscules, és amagada i, sovint, ignorada. El resultat d'aquesta actitud ha convertit la mort en un autèntic misteri, un misteri que provoca, en moltes persones, una gran càrrega d'angoixa envers quelcom que és inevitable i amb el que s'hauran, ens haurem, d'enfrontar de manera inexorable.

De la vida i de la mort és ja un clàssic de la pedagogia de la mort. La nova edició d'aquest llibre vol continuar ajudant a desvetllar aquest misteri i a trobar-li sentit i, també, oferir recursos d'interès (glossari, propostes didàctiques, bibliografia comentada, filmografia, poemes i pàgines web) relacionats amb la finitud.

Els llibres tranquils

El curs de la vida a través de la literatura infantil

Pep Molist

Els llibres tranquils és una tria comentada de contes i novel·les per a infants, publicats els darrers anys, que tracten quaranta-cinc temes relacionats amb els aspectes més importants que trobem en el curs de la vida (el naixement, la mort, la guerra, la natura...); amb els sentiments que desvetllen (l'amor, les pors...) i amb l'actitud que hi prenem (l'egoisme, la generositat...). Una eina útil per a pares i adults a l'hora de transmetre un tema a l'infant. Una tria ideal per provocar una bona trobada entre adult, infant i literatura.

¿Está la abuelita en el cielo?

Cómo tratar la muerte y la tristeza

Heike Baum

Primer volum d'una nova col·lecció composta de petits manuals pràctics per a l'educació emocional dels nens de 3 a 7 anys. El seu contingut, concret, lúdic i pràctic al mateix temps, es proposa reforçar les competències socials i emocionals dels nens. Ideals per a pares i educadors que vulguin accedir d'una manera senzilla i sense complicacions als temes principals de la pedagogia. En aquest volum, l'autora ofereix diversos suggeriments per a ajudar els nens a superar la mort d'un ser estimat. En capítols informatius i clars s'explica per què els nens afronten el duel de manera diferent als adults i què poden fer els pares i educadors per a ajudar-los a superar l'aflicció que suposen les petites i grans comiats de la vida quotidiana.

Sin miedo

Cómo afrontar la enfermedad y el final de la vida

Miguel Ángel Monge

Resum

Aquest llibre es proposa reflexionar -sense por- sobre la malaltia i la mort, i les seves qüestions col·laterals: la malaltia terminal, la humanització de la medicina, les cures pal·liatives, l'eutanàsia, el sentit del sofriment, l'esperança i també, per què no?, el més enllà. Què ens espera després de la mort? L'autor és des de fa vint-i-cinc anys capellà en la Clínica Universitària de Navarra i ha tractat a milers de pacients, en alguns casos ajudant-los i acompanyant-los en l'últim moment. Fruit de la seva experiència, i de la seva personal convicció que «una imatge val més que mil paraules» ha embastat el llibre ajudant-se amb retalls de bon cinema, secundant-se per a comptar les seves reflexions en un grapat de pel·lícules que li serveixen de canyís per abordar sobre elles les diferents qüestions: el procés d'adaptació a la malaltia, com donar les males notícies, l'atenció psicològica als familiars, el dol...

I ara, on és?

Com ajudar els nens i adolescents a entendre la mort.

Inmaculada Díaz Teba

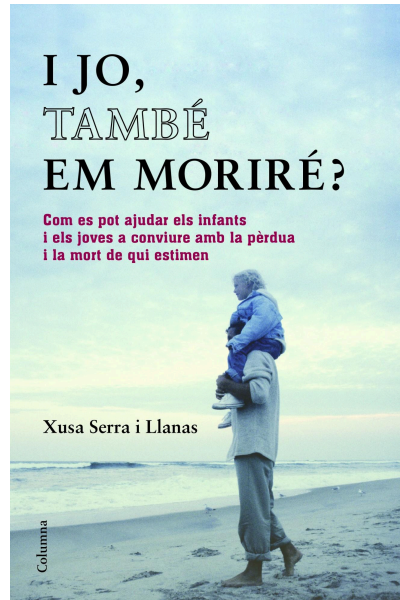
Un llibre que ofereix recursos a pares i educadors per ajudar els nens i els adolescents a entendre la mort i a afrontar el dol per la pèrdua d'algú estimat.

Inmaculada Díaz, des de la seva experiència com a psicòloga especialitzada en atenció al dol, i amb una visió clara i orientadora, explica també com és la idea de la mort en cada etapa i quines són les reaccions habituals dels nens i els adolescents davant d'una pèrdua.

I jo, també em moriré?

Com es pot ajudar els infants i els joves a conviure amb la pèrdua i la mort de qui estimen.

Xusa Serra i Llanas

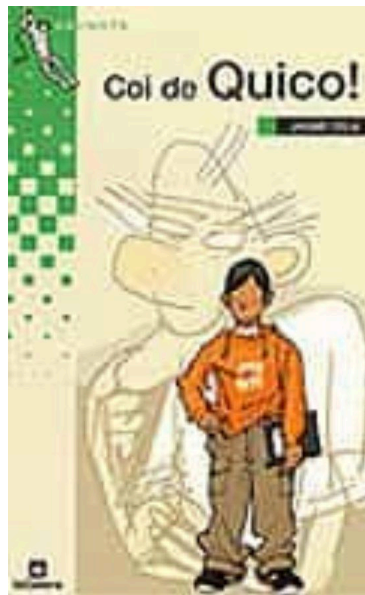

Ensenyar als més petits de casa a viure assaborint cada instant, a expressar els seus sentiments o a acomiadar-se d'algú que s'ha mort és una tasca que primer hem d'aprendre nosaltres, els grans. Això és el que pretén Xusa Serra –infermera especialitzada en processos de dol–, amb un llibre en què ens dóna les claus per ajudar els nostres fills a desenvolupar eines emocionals per afrontar una mort, una separació, una malaltia greu, i arribar a l'edat adulta sabent gestionar les pèrdues de qualsevol tipus.

Narrativa i contes

Coi de Quico!

Jaume Cela

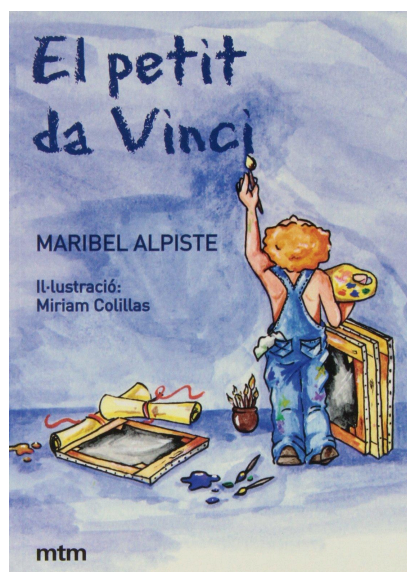

L'avi d'en Quico tenia quatre pèls, un ull de cada color i era molt simpàtic. Li agradava molt ballar. En Quico es pregunta on és ara l'avi... Hi ha nits que el sent i té por. Escriure sobre l'avi, dibuixar-lo, sentir el tic-tac del seu rellotge, recordar-lo... ajuda en Quico a saber que sempre el tindrà al seu costat. Coi de Quico!

El petit da Vinci

Maribel Alpiste

És un llibre d'amor sense fronteres, intemporal, intergeneracional i interespacial, perquè en ell no hi ha distàncies. Potser és la primera vegada que penso que la llum manca de velocitat. MARIÀ GOMA Escriptor i president de la Creu Vermella de Lleida L'autora proposa una mirada als sentiments del nucli familiar quan passa per una situació de malaltia, així com una mirada per l'evolució i acomodació d'aquests sentiments a una realitat... El reconeixement dels nostres sentiments i el seu cultiu fa possible que els éssers que ens envolten se sentin estimats i també fa possible que nosaltres mateixos ens sentim estimats... DR, RAMÓN VILALTA
Pediatra de la Unitat de Nefrologia de l'Hospital Vaig valer d'Hebron de Barcelona
Els beneficis de la venda del llibre aniran destinats a l'associació sense ànim : de lucre Associació El Petit da Vinci.

Abans de néixer, després de morir

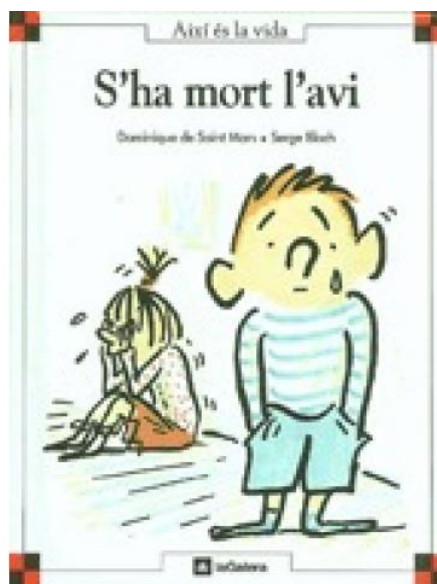
Jaume Cela

La mare de la Clara ha mort després d'estar uns dies en coma: un cotxe la va atropellar quan creuava un pas de vianants. Aquesta terrible absència desvetlla tot un seguit d'angoixes i d'incerteses que semblen que no tenen sortida. Atrapada en un doll incontrolable de records, la Clara s'obstina en un silenci punyent mentre lluita, segon a segon, per sobreposar-se a la desgràcia i donar un cop de mà al seu germà gran, que sí que sembla mantenir l'enteresa. Al seu voltant, el pare transita com un robot desmanegat i el germà petit fa preguntes directes que fan tocar de peus a terra i reviften el dolor.

S'ha mort l'avi

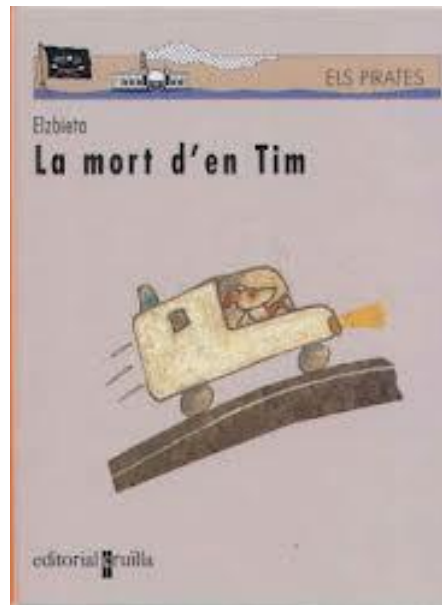
Dominique de Saint Mars i Serge Bloch

El telèfon sona i en Max i la Lilí s'assabenten de la mort de l'avi. Tots van a trobar l'àvia per a l'enterrament ... Una història per compartir els dubtes i les emocions, per mostrar les pors, per guardar en el cor la gent que estimem i per estimar la vida.

La mort d'en Tim

Elzbieta

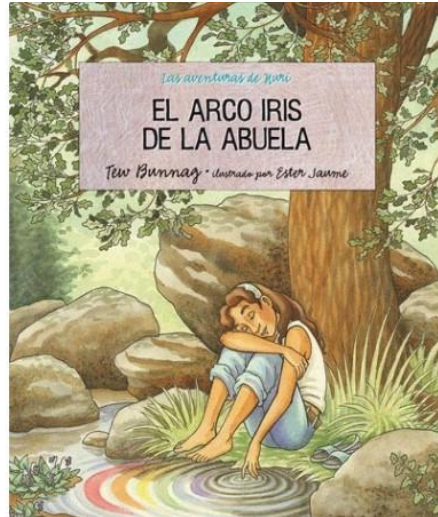

Relat que pot ajudar els infants a entendre què passa quan algú es mor. Alternant dibuixos i preguntes molt senzilles, com poden ser les que es fan els nens, s'introdueix la mort i tot el que aquesta comporta de pèrdua, separació i dol. Parla també dels rituals que es poden fer.

L'arc de Sant Martí de l'àvia

Les aventures de la Nuri

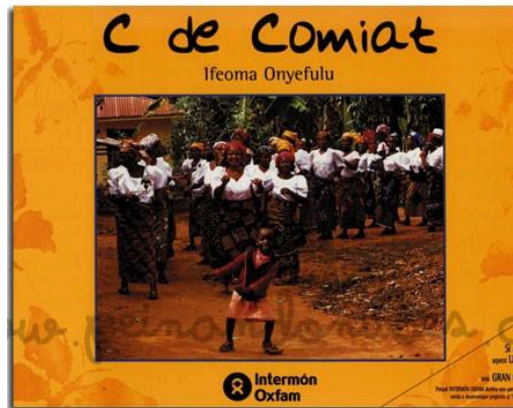
Tew Bunnag - Ester Jaume

Nuri és una adolescent que viu en un poble del camp amb la seva mare i el seu germà petit. Quan la seva àvia es mor descobreix coses importants de la vida.

C de Comiat

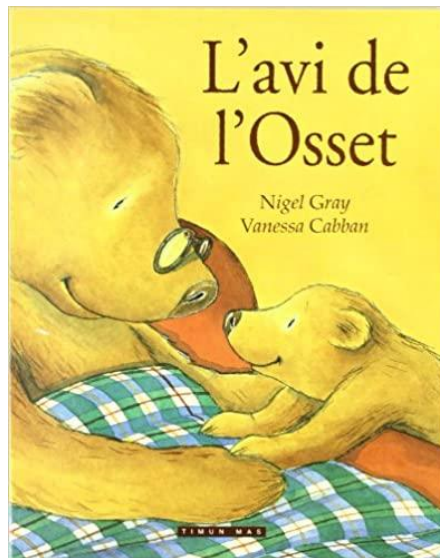
Ifeoma Onyefulu

Des d'una perspectiva d'infant, un nen anomenat Ikenna descriu la cerimònia de comiat que se celebra per la seva besàvia, mama Nkwelle, després del seu enterrament. El text i les fotografies d'Ifeoma Onyefulu tracten la mort d'un familiar molt estimat amb intel·ligència i sensibilitat, i permeten conèixer des de dins els costums funeraris d'un poble ibo a Nigèria.

L'avi de l'Osset

Nigel Gray - Vanessa Cabban

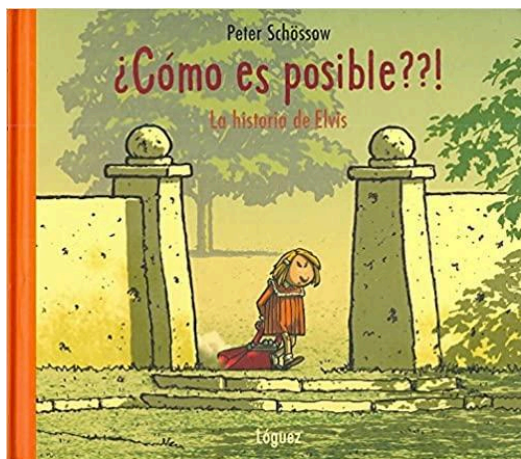

Tendra història d'un osset i d'un avi que sap entretenir el seu nét tot contant-li històries. Un dia, però, l'avi se sent tan cansat que proposa a l'osset de ser ell qui conti les històries. Mentre el nét les explica, l'avi s'adorm per sempre. Una manera molt delicada i encertada, però de cap manera enganyosa, d'abordar el tema de la mort amb els infants. Àlbum amb il·lustracions de colors suaus a tota pàgina i de 4 a 5 ratlles de text. Per a nois i noies a partir de 7 anys tots sols, i a partir de 4 acompanyats per un adult.

¿Cómo es posible??!

La historia de Elvis

Peter Schössow

Ningú sap per què la petita nena, amb la gran bossa, increpa a gent desconeguda, fins que algú s'atreveix a preguntar-li. Ella està trist perquè Elvis ha mort. No el famós Elvis, sinó el seu canari, que ara rebrà un enterrament digne. També pot explicar-los als seus nous amics com era Elvis i el bé que cantava. Un llibre que serveix de consol als nens i un meravellós àlbum ple de poesia.

Te echo de menos

Paul Verrept

Als amics que s'han mudat de barri pots anar a visitar-los; però quan una persona que mestresses ha mort, vol dir que no la tornes a veure més en aquest món i que la tiraràs molt de menys.

La seva olor...

Conxita Larrull - Paloma Marchesi

Aquest conte tracta de tres germanes de diferents edats que viuen la mort sobtada de la mare en un accident de cotxe. La que narra la història és la mitjana, i ens va explicant el procés que viu ella i la resta de la família.

El nen dels estels

Patrik Somers - Katrien van der Grient

La mort d'una persona estimada no és fàcil, i a vegades costa d'entendre. Descobreix com ho aconsegueix la Clara en aquest bonic conte. En Miquel estava massa malalt per poder viure i jugar amb la Clara.

Yo siempre te querré

Hans Wilhelm

Aquest llibre és la història de Elfi, la millor gosseta del món. I també de la profunda amistat entre un nen i un gos. Es crien junts, però Elfi creix mes de pressa que el seu jove amo, i després d'una feliç vida de gos arriba el moment en què Elfi s'acomiada per sempre. Aquest llibre mostra sobretot la importància que té expressar els sentiments.

DOSSIERS I DOCUMENTS

Antropologia de la mort i el dol

Conxita Larrull i Bertran

Dossier de treball a l'aula

LA MORT aquí i més enllà

Calendari interreligiós 2006-2007 (Unesco)

Calendari interreligiós per treballar a l'aula.

Pedagogia de la vida i de la mort:

Eines d'actuació tutorial i propostes didàctiques per a l'educació primària

Anna Nolla i Casals

Dossier de treball a l'aula

Parlar de la mort a l'aula. Una experiència des de la filosofia

3/18

*Manual per acompanyar el conte **“La seva olor...”***

Conxita Larrull i Bertran

Dossier de treball a l'aula

Carpeta: **Pedagogía de la muerte: Pedagogía de la vida**

Recursos bibliográficos comentados

Concepció Poch i Vicenç Arnaiz

Carpeta de documents per treballar a l'aula.

Pedagogia de la mort

Dossier

Centre de Recursos Pedagògics del Vallès Occidental IV

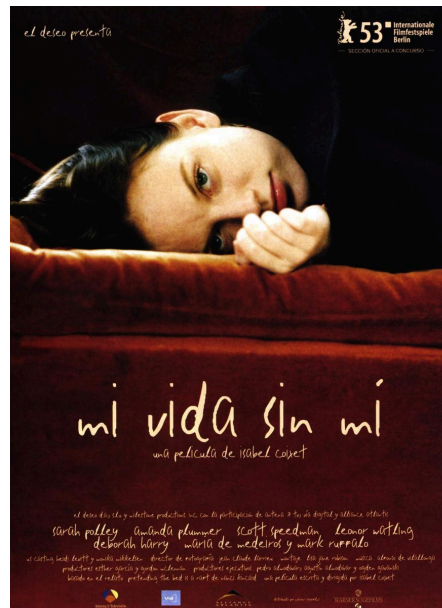

Dossier de treball a l'aula

PEL·LÍCULES

Mi vida sin mí

Isabel Coixet

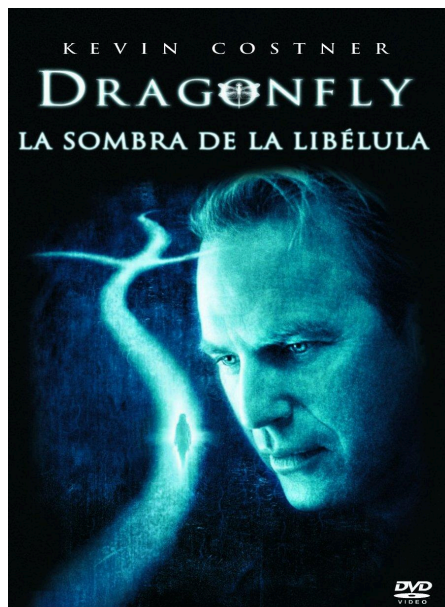

Ann té 23 anys, dues filles, un marit que passa més temps en atur que treballant, una mare que odia al món, un pare que porta 10 anys en la presó, un treball com a netejadora nocturna en una universitat a la qual mai podrà assistir durant el dia... Viu en una caravana al jardí de la seva mare, als afores de Vancouver. Aquesta existència grisa canvia completament després d'un reconeixement mèdic. Des d'aquest dia, paradoxalment, Ann descobreix un inusual plaer de viure, guiada per un impuls vital: elaborar una llista de coses que vol fer abans de morir.

Dragonfly

La sombra de la libélula

Tom Shadyac

El doctor Joe Darrow (Costner), cap d'urgències del Chicago Memorial Hospital, és un prestigiós traumatòleg que perd a la seva dona (Susanna Thompson) en un tràgic accident d'autobús en una carretera de muntanya de Veneçuela. Sis mesos després, el cos d'Emily segueix sense aparèixer, i Joe no aconsegueix superar el dolor per la seva pèrdua. Llavors comença a percebre senyals que semblen indicar que ella vol comunicar-se amb ell.

Quédate a mi lado

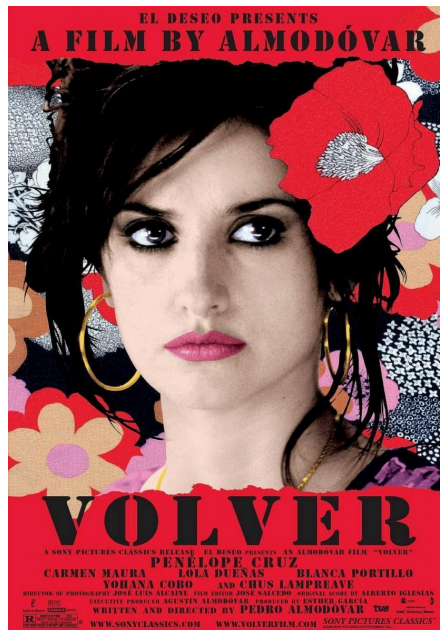
Chris Columbus

Isabel Roberts és una fotògrafa que s'enamora d'un home divorciat amb dos fills (Harris). Guanyar-se l'amor dels nens li resultarà difícil, ja que la mare (Sarandon) no està disposada a facilitar-li les coses.

Volver

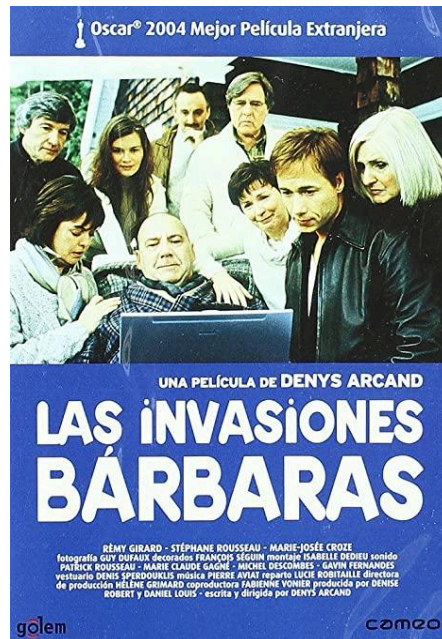
Pedro Almodóvar

Raimunda (Penélope Cruz) és manxega, però viu a Madrid. Està casada amb un obrer en atur (Antonio de la Torre) i té una filla adolescent (Yohana Cobo). La seva germana Sole (Lola Dueñas) es guanya la vida com a perruquera. Ambdues troben a faltar a la seva mare (Carmen Maura), que va morir en un incendi. Però, inesperadament, la mare es presenta a casa de la seva germana (Lampreave); després veurà a Sole, a Raimunda i a Agustina (Portillo), una veïna del poble.

Las invasiones bárbaras

Denys Arcand

Un home amb un càncer avançat té dificultats per a acceptar la realitat de la seva imminent mort i trobar un moment de pau abans del final, especialment perquè té raons per a lamentar-se d'uns certs aspectes del seu passat. El seu fill -del qual s'havia distanciat-, la seva exdona, els seus ex-amants i els seus vells amics aniran a reunir-se amb ell per a compartir els seus últims moments.

Mar adentro

Alejandro Amenábar

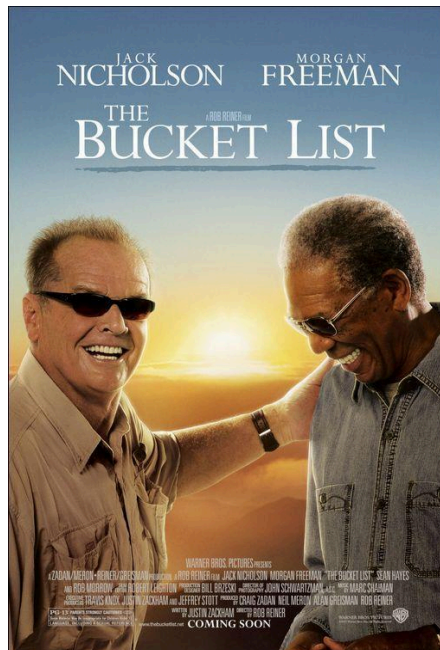

Ramón (Javier Bardem) porta gairebé trenta anys prostrat en un llit a cura de la seva família. La seva única finestra al món és la de la seva habitació, que dona a la mar, on va sofrir l'accident que va interrompre la seva joventut. Des de llavors, el seu únic desig és morir dignament. En la seva vida exerceixen una gran influència dues dones: Julia (Belén Rueda), una advocada que dona suport a la seva causa, i Rosa (Lola Dueñas), una veïna que intenta convèncer-ho que viure val la pena. Però també elles, captivades per la lluminosa personalitat de Ramón, es replantejaren els principis que regeixen les seves vides. Ell sap que només qui de veritat li estimi l'ajudarà a emprendre l'últim viatge.

Ahora o nunca

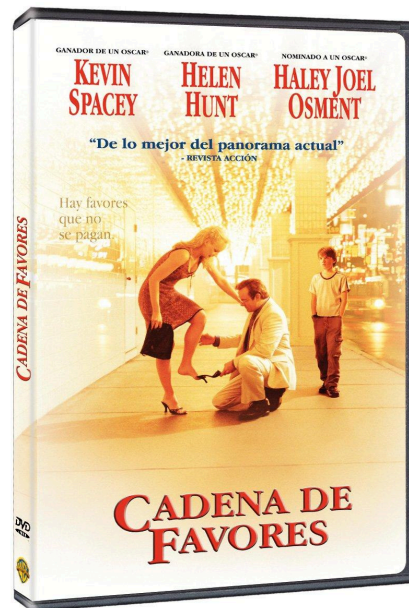
Rob Reiner

Dos malalts terminals de càncer, de caràcters i mons completament oposats, entaulen amistat. Edward Cole (Jack Nicholson) és un envanit milionari mentre que Carter Chambers (Morgan Freeman) és un modest mecànic. Malgrat tot, decideixen emprendre junts un últim viatge per a poder fer, abans de morir, totes les coses que sempre han desitjat.

Cadena de favores

Mimi Leder

Un nen imagina un curiós sistema per a millorar el món; fer favors desinteressadament. Per a sorpresa de tots, la generosa proposada causa furor entre la gent. Entretinguda comèdia amb tocs dramàtics i un eficaç repartiment. En la novel·la en la qual es basa el film, el personatge interpretat per Spacey és de raça negra, la qual cosa va provocar una certa polèmica en USA.

Million Dollar Baby

Clint Eastwood

Després d'haver entrenat i representat als millors púgils, Frankie Dunn (Eastwood) regenta un gimnàs amb l'ajuda de Scrap (Freeman), un ex-boxador que és a més el seu únic amic. Frankie és un home solitari i adust que es refugia des de fa anys en la religió buscant una redempció que no arriba. Un dia, entra en el seu gimnàs Maggie Fitzgerald (Swank), una voluntariosa noia que vol boxejar i que està disposada a lluitar intrèpidament per a aconseguir-lo. Frankie la rebutja al·legant que ell no entrena noies i que, a més, és massa major. Però Maggie no es rendeix i es pica cada dia en el gimnàs, amb l'únic suport de Scrap.

La habitación del hijo

Nanni Moretti

En una petita ciutat del Nord d'Itàlia, viu afablement una família formada pels pares (Giovanni i Paola) i dos fills adolescents: Irene, la major, i Andrea, el petit. Giovanni és psicoanalista. En la seva consulta, situada al costat del seu apartament, els seus pacients li confien les seves neurosis, que contrasten amb la calma de la seva pròpia existència. La seva vida es regeix per una sèrie de costums o aficions: llegir, escoltar música, aïllar-se i esgotar-se fent llargues carreres per la ciutat. Un diumenge al matí, Giovanni ha de sortir per a atendre una urgència, així que no pot anar a córrer amb el seu fill com li havia proposat; el noi decideix llavors anar a bussejar amb els seus amics.

Mi chica

Howard Zieff

Veda és una nena obsessionada amb la mort: la seva mare ha mort i el seu pare dirigeix una funerària. Com està enamorada del seu professor d'anglès, s'apunta a l'estiu a uns cursos de poesia només per a impressionar-li. Thomas J., el seu millor amic, és al·lèrgic a les abelles. El pare de Veda contracta a Shelly, una experta maquilladora, i aviat s'enamora d'ella, però la nena intentarà torpedinar la relació.